

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หัวใจของประชาธิปไตยอยู่ที่การปฏิบัติตามหลักการและวิธีการของประชาธิปไตย มีใจอยู่ที่การเขียนหลักการสำคัญดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของประเทศชาติแต่เพียงเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าประเทศชาติมีแต่เพียงรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่มีบัญญัติถึงหลักการสำคัญของประชาธิปไตย แต่ประชาชนไม่ไปปฏิบัติตามกฎหมาย มีการฝ่าฝืนหรือเลือกปฏิบัติแต่ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์กับตนเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นการเสียหายต่อผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวมอย่างไร ก็ยอมไม่ถือว่าเป็นประชาธิปไตย นอกจากจะมีกฎหมายที่กำหนดหลักการสำคัญของประชาธิปไตยแล้วพลเมืองจะต้องมีอุดมการณ์และวิถีชีวิตของประชาธิปไตย มิฉะนั้นประชาธิปไตยก็ไม่มี ความหมาย การสร้างอุดมการณ์และวิถีชีวิตของประชาธิปไตยต้องทำกันอย่างจริงจังทั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน หน่วยงาน กลุ่มและสถาบันต่าง ๆ¹

การปกครองของประเทศใดประเทศหนึ่งจะเป็นไปในระบบใดนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางอุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง ระบบความเชื่อหรือระบบความคิดที่อธิบายถึงบทบาทของคนในสังคม อธิบายถึงความสัมพันธ์ของคนในรัฐรัฐกับคน และอธิบายถึงสภาพความเป็นไปในสังคมว่า ทำไมจึงเป็นไปเช่นนั้น สภาพเช่นนั้นเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ ควรจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือไม่ ถ้าเปลี่ยนแปลงจะมีวิธีการอย่างไร และภาพพจน์ที่พึงปรารถนานั้นควรจะเป็นอย่างไร ภายหลังที่นำเอาอุดมการณ์นั้น ๆ มาใช้ อนาคตของสังคมจะเป็นอย่างไร ดังนั้นอุดมการณ์ทางการเมืองจึงเป็นพื้นฐานของการจัดระเบียบสังคมและระบบการปกครอง อุดมการณ์

¹ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, แนวทางประชาธิปไตย, หน้า 18.

ประชาธิปไตยจึง เป็นรากฐานที่ระดมประชาธิปไตยจะเติบโตขึ้น¹

ประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ผลดีนั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งเกิดจากทฤษฎีและแนวความคิดทางการเมืองที่สำคัญคือปัจเจกชนนิยม (Individualism) เป็นความเชื่อของคนที่มีต่อหลักการซึ่งมีอยู่ในทฤษฎีประชาธิปไตยและใ้คนนำเอาความเชื่อนั้นมายึดถือไว้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ ๆ ในชีวิตปัจเจกชนนิยมจะย้ำความมีอิสระเสรีภาพของบุคคล และมองความสัมพันธ์ระหว่างคนกับรัฐบาลว่า รัฐบาลมีอยู่เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่มั่นคง ปลอดภัย และสมบูรณ์มากกว่าที่จะถือว่ารัฐบาล เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเหนือบุคคล และคนทั้งหลายในสังคมยอมทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อรัฐ² แม้แต่ขงจื้อนักปราชญ์จีนโบราณผู้ยิ่งใหญ่ก็มีความเห็นว่า

ผู้ปกครองต้องปกครองโดยคุณธรรม สถานะนั้นผู้ปกครองถ้าไม่มีอยู่ในคุณธรรม ประชาชนก็จะลงมือไล่ ถ้ารัฐบาลนำประชาชนโดยคุณธรรม วางระเบียบโดยคุณธรรม ประชาชนก็จะรู้สึกมีเกียรติ หากผู้ปกครองเอาโทษมาขู่บังคับ ประชาชนก็จะหาทางหลีกเลี่ยง ควรทำกฎหมายให้เป็นเสมือนคนตรี เพื่อทำให้เคลิบเคลิ้มแล้วจะบรรลุถึงซึ่งความสุข³

ความหมายของอุดมการณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้นิยามคำ อุดมการณ์ไว้ว่า "อุดมคติอันสูงส่งที่มุ่งใจมนุษย์ให้พยายามบรรลุถึง" และให้นิยามคำ อุดมคติไว้ว่า "จินตนาการที่ดีว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงามและความจริงทางใดทางหนึ่งที่

¹ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ, อุดมการณ์ของชาติ, หน้า 87.

² ปรีชา ทงมณี, "ทัศนคติของครูประณตศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีครูประณตศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 24.

³ เขียน ชีระวิทย์, วิวัฒนาการการปกครองจีน (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2509), หน้า 23-24.

มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน"¹

คำว่า "อุดมการณ์" มีความหมายที่ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Ideology นักวิชาการที่กล่าวถึงคำว่า อุดมการณ์ ก็ยังคงกล่าวถึงในความหมายที่แตกต่างกันอยู่ ถึงแม้จะเห็นได้จากคำจำกัดความ Ideology ของนักปรัชญาและนักวิชาการตะวันตกที่ยกมากล่าวถึงต่อไปนี้

คาร์ล มาร์ก และ ฟร็อดริค (Karl Marx and Friedrich) มีความเห็นว่า "อุดมการณ์เป็นวิถีชีวิตของชนชั้นหนึ่งซึ่งต้องการรักษาผลประโยชน์ทางชนชั้นของตนไว้ และพยายามเผยแพร่ความคิดของตนให้ชนชั้นอื่นในสังคมยอมรับและเชื่อถือ"²

ฟร็อดริค และ เบเรซินสกี (Friedrich and Brezinski) ให้ความเห็นว่า อุดมการณ์เป็น "แนวความคิดที่มีความคงเส้นคงวาอันเกี่ยวข้องกับวิถีการในทางปฏิบัติว่า ทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสังคมขึ้นมาใหม่ โดยมีการวิจารณ์สังคมที่กำลังเป็นอยู่หรือที่เป็นมาแล้วในอดีตว่ามีความผิดพลาดไม่ใช่อะไรโดยละเอียด"³

ทาลคอต พาร์สัน (Talcot Parsons) อธิบายว่า อุดมการณ์ "เป็นระบบความคิดโดยทั่ว ๆ ไปที่สมาชิกของชุมชนหนึ่งยึดมั่นร่วมกัน"⁴

¹สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ, อุดมการณ์ของชาติ, หน้า 99.

²Henry D. Aiken, "The Age of Ideology" อ้างไว้ใน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ, อุดมการณ์ของชาติ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชนจำกัด, 2526), หน้า 29.

³Carl J. Friedrich and Z.L. Brezinski, "Totalitarian Dictatorship and Autocracy" อ้างไว้ใน ชัยอนันต์ สมุทวนิช, อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็คไทย, 2516), หน้า 5.

⁴Talcot Parson, "The Social System" อ้างไว้ใน ชัยอนันต์ สมุทวนิช, อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็คไทย, 2516), หน้า 8.

ส่วนนักทฤษฎีและนักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของอุดมการณ์ไว้ดังนี้

อนุช อภาภิรม ให้ความหมายว่า "ทฤษฎีเกี่ยวกับคนและสังคมที่มีจุดมุ่งหมาย โดยมีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดสถาบันอันชอบธรรมขึ้น"¹

กมล สมวิเชียร ให้ความหมายของอุดมการณ์โดยการคัดแปลงจากความหมายของ Ideology ใน Webster Dictionary ว่าเป็น "ความคิดเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอันมีลักษณะ เป็นแบบแผนและเป็นที่ยึดถือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง"²

ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายความหมายของอุดมการณ์ว่า หมายถึง ความเชื่อแต่ความเชื่อโดยทั่วไปไม่เรียกว่า อุดมการณ์ ความเชื่อที่จะเรียกว่าอุดมการณ์ได้นั้นจะต้องเป็นความเชื่อที่ยึดถือร่วมกัน และนำเอาความเชื่อนั้นมาเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตัวในหลายโอกาสและหลายกรณี ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญของอุดมการณ์ไว้ 4 ประการคือ

1. เป็นความเชื่อที่ได้รับการยอมรับร่วมกันในกลุ่มชน
2. ความเชื่อนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความสำคัญต่อกลุ่มชน เช่น

หลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิต

3. ความเชื่อนั้นจะต้องเป็นความเชื่อที่คนหันเข้าหาและใช้เป็นแนวทาง

ในการกำหนดการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและในหลาย ๆ โอกาส

4. ความเชื่อนั้นต้องยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มไว้ด้วยกัน หรือช่วยสนับสนุนหรือให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจกรรมต่าง ๆ³

¹อนุช อภาภิรม, "อุดมการณ์และค่านิยมในสังคมไทยดั้งเดิม" ใน จิตรพิทย ชาติสุภา (รวบรวม), อุดมการณ์กับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 7.

²กมล สมวิเชียร, "อุดมการณ์กับสังคมไทยในอนาคต" ใน จิตรพิทย ชาติสุภา (รวบรวม), อุดมการณ์กับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 22.

³ชัยอนันต์ สมุทวณิช, อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: กวางกิจการพิมพ์, 2523), หน้า 8-10.

ปรัชพล ชันชโย ไ้รวบรวมความหมายของอุดมการณ์ไว้ดังนี้ อุดมการณ์ หมายถึง สติปัญญา เชื่ออันเป็นที่ยอมรับนับถือและปฏิบัติร่วมกันของบุคคล ความเชื่อดังกล่าว อาจเป็นความเชื่อในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างคนกับสังคมหรือความเชื่อเกี่ยวกับโลกหรือจักรวาลก็ได้ โดยเป็นความเชื่อที่มีต่อสภาพความเป็นจริง ซึ่งความเชื่อนั้น อาจไม่ใช่ข้อเท็จจริง และไม่จำเป็นต้องถูกต้องตามหลัก เหตุผลหรือความเป็นจริง เสมอไป แต่ตามทัศนภาพ (Point of View) ของบุคคลผู้มีความเชื่อนั้นถือว่าเป็นความจริงหรือ เชื่อว่าเป็นความจริง¹

คณะนักวิชาการกลุ่มหนึ่งซึ่งได้อภิปรายเกี่ยวกับความหมายของอุดมการณ์ไว้ว่า หมายถึง "ระบบความคิดที่มีแบบแผนก่อให้เกิดแรงกลไกให้กระทำหรือกเว้นการกระทำในอันที่จะให้ไ้บรรลุซึ่งถึงสภาพอันดีเลิศในขณะนั้น"²

นักปรัชญาและนักวิชาการให้ความหมายของคำว่า อุดมการณ์ไว้ต่าง ๆ กัน แต่ก็มีลักษณะที่คล้ายกันในความหมายของอุดมการณ์ที่กล่าวถึงได้ คือ อุดมการณ์จะต้องมี ลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นระบบความคิดหรือความเชื่อ เกี่ยวกับชีวิตและสังคม
2. เป็นระบบความคิดหรือความเชื่อที่กลุ่มชนยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงาม
3. เป็นระบบความคิดหรือความเชื่อที่กลุ่มชนถือเอาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอและเป็นสิ่งอ้างอิงเพื่อกระทำการร่วมกันในอันที่จะให้ไ้บรรลุถึงสภาพอันดีเลิศ³

¹ปรัชพล ชันชโย, "อุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร", วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ (เมษายน 2519): 152-190.

²ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (รวบรวม), อุดมการณ์กับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 95.

³สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการอุดมการณ์แห่งชาติ, อุดมการณ์ของชาติ, หน้า 30-31.

สรุปอุดมการณ์เป็นแนวความคิดและความเชื่อ เกี่ยวกับชีวิตและสังคม เป็นความเชื่อ
ที่ยึดถือร่วมกัน อุดมการณ์ที่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนจะช่วยผลักดันประชาชนกลุ่มต่างๆ
เข้าด้วยกัน และวางแผนแผนความประพฤติปฏิบัติให้แก่ประชาชนเพื่อใ้บรรลุผลอันเป็นความ
เจริญรุ่งเรืองของสังคมนั้น

ประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า "ประชาธิปไตย" (Democracy) ในภาษาอังกฤษเป็นคำมาจากภาษา
กรีก เพราะคำว่า Cracy มาจาก Kratein ซึ่งแปลว่า "การปกครอง" ส่วน Demo
หรือ Demos หมายถึง ประชาชน เพราะฉะนั้นคำว่า ประชาธิปไตย จึงแปลว่า การปกครอง
โดยประชาชน คือ ประชาชนเมื่ออำนาจสูงสุด ประชาธิปไตยจึงเป็นทั้งแนวความคิด อุดมการณ์
ระบบการเมือง การปกครองและวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคม
ประชาธิปไตย¹

ประชาธิปไตยมีความหมายทั้งรูปการปกครองและปรัชญาในการดำรงชีวิต
ร่วมกันของมนุษย์ในแง่การปกครองมุ่งถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะเข้าร่วม
กำหนดนโยบายต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม²

ดร.กระมล ทองธรรมชาติ ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็น
อุดมการณ์ว่า หมายถึง ความเชื่อถือ ความยึดมั่นของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยหลักการ คือ
ความเสมอภาคของบุคคลทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการที่บุคคลมี

¹บัญญัติ บุญเป็ย, "การศึกษามูลนิธิภาพประชาธิปไตยของอาจารย์ในวิทยาลัย
ครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518),
หน้า 10.

²จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527),
หน้า 251.

เสรีภาพในการกระทำต่าง ๆ ใ้ตามความสมัครใจ เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา เป็นต้น ครอบงำที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น¹

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ใ้อธิบายถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ พอสรุปได้คือ

1. การมีความศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ มีศรัทธาในสิทธิปัญญาในการทำงานร่วมกันของมนุษย์ ศรัทธาในความมีเหตุผลของมนุษย์
2. เชื่อในสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ เผยแพร่ การประชุม การรวมกลุ่ม การจัดตั้งสมาคม การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น
3. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถเท่าเทียมกันตามกฎหมายและการเมือง ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและการดำเนินชีวิตเท่าเทียมกันโดยไม่แยกเพศ ชาติกำเนิด และฐานะทางเศรษฐกิจสังคมว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งการใ้รับโอกาสในการแสวงหาการศึกษา การทำงานที่เท่าเทียมกันอีกด้วย
4. เชื่อว่าอำนาจทางการเมืองปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชน ดังนั้นรัฐบาลที่ชอบธรรมจึงต้องเป็นรัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน
5. เชื่อว่าสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกของรัฐที่มีอยู่ใ้เพื่อรับใ้บุคคลในสังคม รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงในกิจการของเอกชนใ้หน้อยที่สุด
6. เชื่อว่าประชาชนมีสิทธิที่จะทำการต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติการใ้ช่วยคนในสังคมใ้บรรลุถึงความสมบูรณ์ เพราะรัฐจะอยู่ใ้ก็ใ้ช่วยเป้าหมายที่คุ้มครองชีวิตทรัพย์สิน แสวงหาความสุใ้ใ้แก่ประชาชน²

¹ ิระมล ทองธรรมชาติ, วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย (กรุงเทพมหานคร: ดวงดีการพิมพ์, 2524), หน้า 94-95.

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยมและคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: ดวงดีการพิมพ์, 2524), หน้า 56-62.

ลัทธิประชาธิปไตย

ลัทธิประชาธิปไตย หมายถึง ลัทธิการเมืองที่มุ่งผลประโยชน์ของชนส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ทฤษฎีปรัชญา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นำมาประยุกต์เข้ากับสภาพสังคมที่ดำรงอยู่ในแต่ละประเทศ¹

ลัทธิประชาธิปไตยประกอบด้วยทฤษฎี 3 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีปรัชญา
2. ทฤษฎีรัฐศาสตร์
3. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์²

ทฤษฎีปรัชญา เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยจิตนิยม ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ คือมีศีลธรรมจรรยา มีความรู้สึกรับผิดชอบ เป็นผู้มีจริยธรรมสูง มีการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน อยู่ตลอดเวลา มีการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ขจัดปัญหาข้อขัดข้องของการประนีประนอมและประสานประโยชน์ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ

ทฤษฎีรัฐศาสตร์ เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยอำนาจ ความยุติธรรมหรือความถูกต้อง คือเรื่องที่ว่าใครควรได้รับการปฏิบัติอย่างไร ในเมื่อเทียบกับผู้อื่น

ทฤษฎีรัฐศาสตร์ของลัทธิประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องของอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ว่าใครจะเป็นผู้รับผลประโยชน์ประเภทใด ได้รับผลประโยชน์เมื่อไร โอกาสไหน จังหวะใด และได้ประโยชน์อย่างไร ด้วยความยุติธรรมในสังคมโดยการพิจารณาถึงขีดความสามารถ ความขยัน สมรรถภาพในการปฏิบัติซึ่งอาจแตกต่างกัน ฉะนั้นผลประโยชน์ที่ได้รับอาจจะแตกต่างกันตามสภาพด้วยความยุติธรรมมากที่สุด และเมื่อมีการรวมตัวกันมากขึ้นจึงทำให้เกิดการจัดองค์การทางการเมืองและการบริหารขึ้นมา โดยมีการลดหลั่นกันในเรื่องการบังคับบัญชา มีการแบ่งระบับการประสานงาน หรือมีการแบ่งว่าใครเป็นผู้ปกครองและใคร เป็นผู้ถูกปกครอง ในทฤษฎีรัฐศาสตร์ของลัทธิประชาธิปไตย คือ ระบบประชาธิปไตยและระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจการปกครองเป็นของประชาชนทั้งหมด แต่ให้มี

¹กรมกิจการพลเรือนทหารบก, แนวคำบรรยายนโยบายที่ 66/23 และ 65/25 (ฉบับแก้ไข ปรับปรุง) ชุก ๗๗๘.(ฉก.) บก.ทบ. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2527), หน้า 28.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

การเลือกตัวแทน หรือผู้แทนเข้าไปทำการบริหาร จัดสรรผลประโยชน์แทนในรูปรัฐสภา ซึ่งถือกันว่ารบอบการปกครองในระบบนี้เป็นระบอบที่ให้สิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์มากที่สุด เพราะสามารถเลือกหนทาง การบริหารด้วยตนเองด้วยการ เสนอความต้องการผ่าน ตัวแทนของตน และอาจจะเข้าไปทำการบริหารเองก็ได้ หากได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ส่วนใหญ่ ให้เป็นตัวแทนในการบริหาร

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนิน ธุรกิจ เพื่อดำรงชีพให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของใช้ เพื่อยังชีพให้ได้รับความสมบูรณ์พูนสุข

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในลัทธิประชาธิปไตย ผู้บริหารประเทศใช้อำนาจทาง เศรษฐกิจประชาชนมีการกินที่อยู่ดี ในการปกครองในระบบประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจ จะเป็นระบบเศรษฐกิจ เสรีนิยมโดยเอกชน หรือกลุ่มเอกชนรวมกันเป็น เจ้าของปัจจัยการผลิต หรืออาจ เป็นแบบที่เอกชนและรัฐบาล เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เอกชนตั้งโรงงานได้ รัฐบาลก็ตั้งได้ เพื่อช่วยให้ประชาชนมีกิจการสาธารณูปโภค ที่ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ จากเอกชนมากนัก เพราะรัฐบาลประกอบการโดยไม่ค้ากำไร เรียกว่า เศรษฐกิจแบบผสม

รูปแบบของประชาธิปไตย จึงเป็นรูปแบบที่มนุษย์ในโลกส่วนใหญ่นิยมและ เชื่อว่าลัทธิการปกครองเช่นนี้ สามารถทำให้มนุษย์เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด โดยมองเห็น ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐมีความรับผิดชอบชีวิต มีจริยธรรมสูง คือมีลักษณะประพฤติกี่ ประพฤติชอบ มีการแบ่งสรรประโยชน์ มีการปกครองที่ยุติธรรม มีเสรีในการดำเนินธุรกิจ เพื่อดำรงชีพ ให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของ เพื่อยังชีพให้ได้รับความสมบูรณ์พูนสุข ตามความสามารถของตนเอง และตามความถนัดของตนเอง

สังคมประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ก็โดยที่ประชาชน จะต้องเชื่อและยึดมั่น ในลัทธิประชาธิปไตย จึงจะสามารถสร้างสังคมประชาธิปไตยขึ้นได้อย่างสมบูรณ์

หลักสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

หลักการหรือสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตยนั้น มีนักรัฐศาสตร์ได้ให้ ทิศนะไว้ อาทิ

โตเฮน (Cohen) ให้ทิศนะว่า หลักเกณฑ์สำคัญของระบอบประชาธิปไตย มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. รัฐบาลจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน
2. เป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก
3. เป็นการปกครองที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน
4. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
5. สมาชิกของสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำคัญๆ¹

พาโดเวอร์ (Padover) มีความเห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย จะต้องยึดหลักเกณฑ์ 5 ประการ ดังนี้

1. ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายความว่า ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
2. ความเสมอภาคในการออกเสียงเลือกตั้ง หมายความว่า ทุกคนมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่าเทียมกัน คือคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิลงคะแนนได้เพียงเสียงเดียว (one man, one vote)
3. มีการเลือกผู้แทนเป็นครั้งคราว
4. การออกกฎหมายโดยอาศัยมติเสียงข้างมาก
5. ประชาชนมีเสรีภาพในการประกอบกิจกรรมและกำหนดนโยบายทางการเมือง²

นิวมันน์ (Neumann) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตยไว้ถึง 10 ประการดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือของมหาชน
2. ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้มีการเลือกผู้นำโดยเสรี
3. ประชาธิปไตยเน้นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ

¹Carl Cohen, Democracy (New York: The Free Press, 1971), pp.5-7.

²Saul K. Padover, The Meaning of Democracy: An Appraisal of the American Experience (New York: Frederick A. Praeger, 1963), p.10.

4. ประชาธิปไตยมุ่งให้ระบอบกฎหมายที่ประกันความเสมอภาคของประชาชน

5. ประชาธิปไตยยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคขึ้นไป

6. ประชาธิปไตยส่งเสริมการมีความหลากหลายในชีวิตประจำวัน

7. ประชาธิปไตยไม่มีการกีดกันกลุ่มสำคัญ ๆ ออกจากการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ

8. มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย เช่น ยอมรับว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เท็ดจูนเสรีภาพ ถือว่าเสียงประชาชนคือเสียงสวรรค์ มีใจกว้างยอมรับว่าความคิดเห็นย่อมแตกต่างกันออกไปและความคิดเห็นของคนอาจผิดได้ เคารพสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น ไม่ใช้กำลังรุนแรงในการแก้ปัญหา เคารพในกติกา ฯลฯ

9. ประชาชนมีความสำนึกในหน้าที่แห่งการเป็นพลเมืองดี

10. เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์¹

จรรยา สุภาพ มีความเห็นว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องยึดหลักการสำคัญดังนี้

1. หลักเหตุผล ประชาธิปไตยยึดถือสมมติฐานที่ว่า สัตว์มนุษย์ หรือมนุษย์ เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล

2. หลักความยินยอม ผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้ปกครอง

3. หลักความเสมอภาค ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย

4. หลักศีลธรรม ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศีลธรรม มีจริยธรรมหรือคุณธรรม

¹ Sigmund Neumann in Henry W. Ehrmann, ed., "Democracy in a Changing World" (New York: Frederick A. Praeger, 1964), p.9. อ้างใน บรรพต วีระสัย, สุขุม นวลสกุล และ บวร ประพฤติกิติ, รัฐศาสตร์ทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 92-97.

5. หลักความสามารถในการพัฒนาตัวเอง เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการปรับปรุงตัวเองให้ก้าวหน้า ทั้งทางความคิด สติปัญญา ความรับผิดชอบชีวิต ฯลฯ
6. หลักการปกครองตนเอง เชื่อว่ามนุษย์สามารถดูแลตัวเองได้ ไม่ชอบที่จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจปกครองเค็ดชากเหนือตน
7. หลักเสรีภาพ ประชาธิปไตยถือว่าเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสงวนหรือรักษาไว้¹

หลักสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีอยู่ 6 ประการ คือ

1. อธิปไตยของปวงชน หมายถึง อำนาจอสูงสูคในการปกครองเป็นของประชาชน เพราะการปกครอง หมายถึง การรักษาหรือสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแสดงออกมาโดยการที่ประชาชนหรือบุคคลได้รับความพึงพอใจ
2. หลักการหมุนเวียนเปลี่ยนตัวของผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ผู้ที่เข้าปกครองประเทศจะไม่ถูกชาคอำนาจ ถ้ามีการถูกชาคอำนาจในการปกครอง สิ่งที่เป็นประชาธิปไตยล้ต้องหมคสิ้นไป คั้งนั้นการหมุนเวียนเปลี่ยนตัวของผู้ปกครองจึง เป็นหลัก เกณฑ์สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสิ่งที่ตามมาคือ มีการเลือกตั้งเกิดขึ้น
3. สิทธิ เสรีภาพ สิทธิ หมายถึง อำนาจที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย เสรีภาพ หมายถึง การที่เราสามารถทำอะไรได้ตามความปรารถนา โดยไม่ถูกก้าวก่ายหรือแทรกแซงจากผู้อื่น ยกเว้นเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดหลัก เกณฑ์ของกฎหมายที่เป็นข้อตกลงของสังคมกำหนดไว้ เพราะฉะนั้นสิทธิเสรีภาพเป็นของคู่กัน รัฐต้องให้ทั้งสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนและเป็นสิ่งทีระบบการปกครองประชาธิปไตยต้องทำให้เกิดขึ้น
4. ความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกัน มีหลักเกณฑ์คือ การที่มนุษย์เกิดมาไม่มีความแตกต่างในทางการเมือง แม้ว่าจะมีสถานภาพที่แตกต่างกันอย่างไร ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน หมายความว่าในทางปฏิบัติ ความเสมอภาคมีอยู่ 3 ลักษณะ

¹จัญ สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย: เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 7-29.

ที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ

4.1 ความเสมอภาคตามกฎหมาย

4.2 ความเสมอภาคในทางการเมือง

4.3 ความเสมอภาคในทางโอกาส คือ บุคคลควรมีโอกาสเสมอกัน มีโอกาสจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ใ้ได้อย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าจะมีสถานภาพอย่างใดในสังคม

5. หลักแห่งกฎหมาย หมายความว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องอาศัยเกณฑ์คือ คำกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา รวมทั้ง รัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้นกฎหมายจะต้องเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคคุ้มครองประชาชน

6. หน้าที่ของประชาชน เนื่องจากบุคคลมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค แต่ในการปกครองต้องอาศัยบุคคลต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ ดังนั้นรัฐมิได้ให้บริการแก่คนเพียงอย่างเดียว แต่ประชาชนต้องมีหน้าที่กระทำการต่าง ๆ เพื่อรัฐด้วย¹

ทั้ง 6 ประการนี้ เป็นหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้มาจากอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ลักษณะของบุคคลที่มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

บุคคลที่มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย จะต้องมึลักษณะเช่นใด ได้มีผู้ให้ทัศนะไว้มากมายหลายท่าน เช่น

การดำเนินวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้น อีเบนสไตน์ (Ebenstein) มีแนวความคิดว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

1. จะต้องดำเนินวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล (Rational Empericism) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับส่วนรวม และจะต้องเป็นเหตุผลที่รองรับด้วยความจริง

¹ วิทยา สุจริตชนารักษ์ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ, หลักประชาธิปไตยและการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย (ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์ วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2528), หน้า 14-

ซึ่งสอดคล้องกับจริยธรรมอันดี

2. มีความเคารพซึ่งกันและกันอย่างเสมอภาค (Mutual Respect) ซึ่งหมายถึงการเคารพในความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพต่างกันทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคมก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมความสามัคคีซึ่งกันและกัน

3. กระทำการตัดสินใจจากการอภิปรายร่วมกัน รู้จักใช้วิธีการประนี-
ประนอมประกอบกับความอดกลั้น ในความคิดที่แตกต่างกัน (Consent by Discussion
Compromise and Tolerance)

4. มีเสรีภาพในการดำเนินวิถีชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ครอบคลุม
ที่ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น รัฐยอมไม่อาจเข้าแทรกแซงกิจการของเอกชน¹

เลน (Lan) มีความเห็นว่า คุณสมบัติของมนุษย์ที่ช่วยให้ระบอบประชาธิปไตย
ดำเนินไปด้วยดีนั้นมีลักษณะดังนี้

- เชื่อในเรื่องความร่วมมือพอ ๆ กับการแข่งขัน คือเมื่อมีการแข่งขันกัน
จนรู้แพ้ชนะแล้ว ก็พร้อมจะร่วมมือกันได้ มีใจแตกแยกกัน โดยเฉพาะการแข่งขันทางการเมือง
- มีจิตใจอ่อนโยน ยอมผ่อนปรน ไม่ก้าวร้าว
- มีจิตใจเปิดกว้างพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น
- ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองอย่างครบถ้วน
- มีความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์กฎระเบียบของสังคม
- มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา²

อัลมอนต์ กับ เวอร์บา (Almond and Verba) อธิบายว่าลักษณะทาง
จิตวิทยาของบุคคลที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นประชาธิปไตยได้แก่

- เป็นบุคคลที่มีความรู้ลึกกว่าตนเองมีสมรรถภาพในการควบคุมรัฐบาลได้

¹ William Ebenstein, Today's Isms 7th ed. (Englewood Cliffs,
New Jersey : Prentice - Hall, 1973) p.p.142 - 152

² Robert E. Lan., Political Man (New York: The Free Press,
1972), pp.57-61.

- เป็นบุคคลที่มีความกรุณา แต่อ่อน
- เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจคนอื่น¹

สาโรช บัวศรี กล่าวว่า บุคคลที่มีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการคือ

1. การเคารพซึ่งกันและกัน หรือ การมีคารวธรรม คือทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2. มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกัน ประสานงานกัน เช่น การแบ่งงานกันทำ วางแผนทำงานร่วมกัน ประสานในกิจการต่าง ๆ ซึ่งอาจเรียกว่า "สามัคคีธรรม"

3. มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา อาจพูดเป็นคำศัพท์ว่า "ปัญญาธรรม" คือการทำอะไรต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง และเตือนสติให้ทำแต่สิ่งที่ดี มีคุณธรรม²

พรรค สิ้นสวัสดิ์ มีความเห็นว่า คนที่เหมาะสมกับประชาธิปไตย หรือคนที่มีลักษณะประชาธิปไตย (Democratic Character) มีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์

2. เป็นคนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง

3. รู้จักขอบเขตหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพ

4. จะคงคิดว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy)

5. จะคงให้ค่านิยมอย่างมากแก่เสรีภาพ³

¹ Grabriel A. Almond, and Sidney Verba, The Civic Culture Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston: Little and Company, 1965), pp.261-262.

² สาโรช บัวศรี, "การปลูกฝังประชาธิปไตย," วิทยารักษ์ (พฤษภาคม 2513): 98-124.

³ พรรค สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 124-125.

ประเทศชาติจะเจริญตามระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมือง สิ่งที่สำคัญคือ การมีระเบียบ การมีวินัย อันเป็นข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ในทางปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น การปฏิบัติตนในสังคม การประชุม ประชาชนต้องมีระเบียบวินัย และต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดด้วย ประชาธิปไตยจึงจะอยู่รอด คุ้มเหตุนี้ ประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. ประชาธิปไตยเป็นรูปการปกครองหรือระบบการเมือง คือมีองค์กรต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง เช่น การมีสภาผู้แทน มีพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้คนเข้ารับราชการ ศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ รัฐบาลต้องรับผิดชอบในการบริหารต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ในการปกครองท้องถิ่น รัฐบาลต้องให้สิทธิกับประชาชนในการเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล ฉะนั้นประชาธิปไตยจึงต้องมีองค์การเหล่านี้พร้อมเพื่อประชาชนจะได้มีโอกาสเข้าร่วมอย่างเสรี

2. ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ หมายความว่าประชาชนมีความรู้สึกละเอียดรอบคอบในคุณค่าของประชาธิปไตยในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพ เสมอภาค โดยยึดและปฏิบัติอย่างมั่นคง ต่อสู่ตามวิถีทางแห่งกฎหมาย เพื่อดำรงไว้ซึ่งหลักประชาธิปไตย

คำว่า อุดมการณ์ เป็นแบบแห่งความเชื่อ ซึ่งคนยึดเป็นแบบการดำรงชีวิต เช่น เชื่อว่าประชาธิปไตยต้องมีเสรีภาพ เสรีภาพต้องอยู่ในขอบเขตแห่งกฎหมาย เพื่อให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข การสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยจะต้องฝึกและศึกษามาตั้งแต่เด็ก ๆ ในครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย ฯลฯ

3. ประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิต หมายความว่า เราจะต้องปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันของเรา ประชาชนทุกคนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน ไม่ละเมิดหรือเอาเปรียบในสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอื่น เคารพกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ถ้าประชาชนของประเทศใดไม่ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตประเทศนั้นก็ไม่ใช่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็ตาม เช่น มีรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม

¹ เขาวรัตน์ คันสยะวิชัย, "ประชาธิปไตย," สารพัฒนาหลักสูตร (พฤศจิกายน 2525): 68.

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยมิใช่เพียงรูปแบบการปกครองเท่านั้น จะต้องรวมทั้งการมองเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย มีความเลื่อมใสและปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ถ้าประชาชนของประเทศใดไม่เอาใจใส่ละเลยไม่ปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใด เราก็ไม่ถือว่าประชาชนเป็นประชาธิปไตย

การพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้ว ทุกคนจะต้องมีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่น และบุคคลที่ถือว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย คือครูที่ทำหน้าที่สั่งสอนและแนะนำ เด็กซึ่งต่อไปจะเติบโตไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การที่ครูจะสามารถทำหน้าที่ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นตัวครูเองจะต้องพัฒนาตนเองเสียก่อน

คุณสมบัติของครูที่เป็นประชาธิปไตย

1. เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ครูจำเป็นจะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ทั้งในด้านการปกครองและในค่านิยมความเป็นอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

- หลักประชาธิปไตย หลักการสำคัญ จักรกลของระบอบการปกครองนี้ ตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยต่าง ๆ อย่างละเอียด

- ขอบเขตของประชาธิปไตย และรากฐานของประชาธิปไตย นอกจากนี้ครูก็อาจที่จะอบรมบุคคลในครอบครัวของตนให้เห็นคุณค่าในระบอบการปกครองนี้ด้วย และช่วยสอดส่องมิให้ผู้ใดมาล้มล้างระบอบการปกครอง

2. เคารพกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพภายในขอบเขต ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ถ้าได้รับความเดือดร้อนก็ร้องทุกข์ด้วยความสงบ และถูกระเบียบแบบแผนภายในกรอบของกฎหมาย

3. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ใฝ่หาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ติดตามข่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ พิจารณานโยบายของรัฐบาลทั้งระยะสั้นและระยะยาว

4. สนใจและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขโดยสันติวิธีภายในกรอบของกฎหมาย เช่นการทุจริตต่อหน้าที่การประพฤตินิยมในวงราชการ ก็ร่วมอภิปราย

และคิดค้นหาข้อยุติ เสนอแนะข้อคิดเห็นไปยังหน่วยงานหรือสถาบันที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ

๕. รวมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การมีส่วนร่วมเสียงในการปกครองบ้านเมืองโดยตรงตามวิถีทางประชาธิปไตย อันได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปบริหารราชการแผ่นดินชนพลวงชนทั้งชาติ ครูทองใช้วิจารณ์งานในการเลือกบุคคลที่ดีเข้าไปเป็นผู้แทนในรัฐบาล

๖. พัฒนาค่านิยมใหม่ในระบอบประชาธิปไตยสำหรับตนเองและสังคม ช่วยสร้างค่านิยมในระบอบประชาธิปไตยขึ้น ด้วยการถือหน้าที่ที่สำคัญที่สุด

๗. แสดงออกทั้งทางการพูด การกระทำในทุกสถานการณ์ ในลักษณะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในประชาธิปไตย¹

อุดมการณ์ประชาธิปไตย

คนส่วนใหญ่มักมองประชาธิปไตยเฉพาะส่วนที่เป็นรูปแบบ เช่น รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งรัฐสภา เป็นต้น ถ้ามีสิ่งเหล่านี้เรามักคิดว่าเป็นประชาธิปไตย ความคิดเช่นนี้ถูกเพียงบางส่วน เพราะว่าประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะต้องมีองค์ประกอบอีกมากมายและที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชนต้องมีความคิด ความเชื่อร่วมกัน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาที่เรียกว่า "อุดมการณ์ประชาธิปไตย" ถ้าสังคมใดมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นแนวทางก็เปรียบเสมือนเรือเดินสมุทรที่มีเข็มทิศเป็นเครื่องชี้ทิศทางในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ ประชาชน ผู้ปกครองและครูจะคงมีความปรารถนาร่วมกันที่จะไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยมีแนวความคิดและความเชื่อร่วมกัน²

¹ บำรุง สว่างศรี และคณะ, ครูกับการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร: มปท., 2524), หน้า 53-59.

² วิทยา สุจริทธารักษ์ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ, หลักประชาธิปไตยและการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย, หน้า 1.

อุดมการณ์ประชาธิปไตย (Democratic Ideology) เป็นคำสมาสของ คำว่า "อุดมการณ์" (Ideology) และคำว่า "ประชาธิปไตย" (Democracy) อุดมการณ์ ประชาธิปไตย คือความเชื่อในหลักพื้นฐานว่าความเสมอภาค ภราดรภาพและเสรีภาพ และความเชื่อเกี่ยวกับกติกาของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกี่ยวกับที่มาของอำนาจ การใช้อำนาจ การใช้สิทธิของประชาชนและผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้อำนาจในการปกครอง นั้น ผู้ที่เรียกว่าเป็นผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยจะโต้แย้ง ผู้มีความเชื่อ บุคลิกภาพและ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตย ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประพฤติ ปฏิบัติในทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกได้คือ

1. อุดมการณ์ประชาธิปไตยในแง่ที่เป็นวิธีการดำเนินชีวิต และพิจารณา ความเชื่อในเรื่อง

- 1.1 มีความเชื่อในหลักการหาเหตุผลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- 1.2 เชื่อในหลักการร่วมมือปรึกษาหารือก่อนการตัดสินใจ
- 1.3 เชื่อในหลักการตัดสินใจด้วยสันติวิธีและประนีประนอม

ไม่นิยมตัดสินปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง

1.4 เชื่อในหลักการที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น โดยมี สันติและอดทนพอที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน

1.5 เชื่อในหลักการที่ว่า คนทุกคนมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ควรยกย่องให้เกียรติบุคคลอื่น และปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

1.6 เชื่อในหลักของความเสมอภาคระหว่างบุคคล

2. บุคลิกภาพประชาธิปไตย พิจารณาจากบุคลิกภาพที่แสดงออกในค่าน ีต่าง ๆ คือ

2.1 ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตัวเข้ากับสภาพการณ์ ใหม่ ๆ ใ้่างาย

2.2 ไม่มีอคติต่อบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน

2.3 ไม่ยอมยกย่องให้แก่มุขีอำนาจที่ใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม

2.4 มองบุคคลอื่นในลักษณะที่เขาเป็นตัวของเขาเอง

3. อุดมการณ์ประชาธิปไตยในแง่ที่เป็นกฎ เกณฑ์และกติกาในการ ปกครอง จะพิจารณาจากความเชื่อในค่านต่าง ๆ คือ

- ประชาชน
- 3.1 เชื่อในหลักการของการเลือกตั้งโดยเสรี
- 3.2 เชื่อในหลักที่ว่าอำนาจการปกครองมาจากความยินยอมของประชาชน
- 3.3 เชื่อในหลักการให้สิทธิคัดค้านโต้เถียงโดยใช้เหตุผล
- 3.4 เชื่อในความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี
- 3.5 ยึดหลักการปกครองภายใต้กฎหมาย
- 3.6 ยึดหลักการตัดสินใจปัญหาโดยใช้เสียงข้างมาก แต่ยังคงให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เสียงส่วนน้อย¹

พื้นฐานสำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมีผลทำให้เกิดการจัดระบบวิธีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีลักษณะเด่นบางประการ คือ

1. การมีศรัทธาในสติปัญญาของมนุษย์ และเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินปัญหาความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง
2. ความเชื่อต่อในความสามารถและการมีเหตุผลของมนุษย์ที่จะนำไปสู่การสนับสนุนเสรีภาพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมเป็นสมาคม เสรีภาพในการนับถือศาสนา ฯลฯ
3. ความเชื่อในความเสมอภาคของบุคคลในสังคมที่ควรได้รับโอกาสเท่าเทียมกันจากการปฏิบัติงานของกฎหมายต่าง ๆ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ²

อุดมการณ์ทางการเมืองจึงเป็นพื้นฐานของการจัดระเบียบสังคมและระบบการปกครอง อุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นรากฐานที่ระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้น

¹ปรีชา ชาคิมลากร, "อุดมการณ์ประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูส่วนกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 10-12.

²ชัยอนันต์ สมุทวนิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย, หน้า 248.

ได้นั้นประกอบด้วย

1. รากฐานอันสำคัญยิ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือความศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ เพราะว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องอาศัยประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนร่วมกันตัดสินใจ กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกัน การให้ความสำคัญในความสามารถของมนุษย์ทุกคนเป็นปัจจัยหลัก หมายความว่ามนุษย์เป็นผู้มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รู้จักพัฒนาตนเอง ให้มีความสามารถอยู่เสมอ สามารถร่วมมือร่วมใจกันทำงาน และรู้จักหาเหตุผลความถูกต้องของมนุษย์

2. การมีศรัทธาในความสามารถที่จะไต่หาเหตุผลของมนุษย์ มนุษย์จะไต่หาเหตุผลและพัฒนาตนเองได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์จะต้องมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยสนับสนุนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ เช่น สิทธิในการพูด การแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ โฆษณา ตลอดจนเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งสมาคมและพรรคการเมือง

3. ความเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมหรือเสมอภาคนี้ไม่ได้หมายถึงความเท่าเทียมทางสติปัญญาหรือทางกายภาพแต่เป็นความเสมอภาคตามกฎหมายและทางการเมือง โดยที่ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกกว่าเป็นเพศใด มีกำเนิดอย่างไร มีฐานะเช่นไร

4. เชื่อว่าอำนาจการปกครองของรัฐบาลมาจากความยินยอมของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองนั้น เพราะฉะนั้นการปกครองใด ๆ ที่ไม่ได้รับความยินยอมของประชาชนก็ถือว่า การปกครองนั้นไม่ชอบด้วยหลักการประชาธิปไตย การให้ความยินยอมเท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจหรืออำนาจ ดังนั้นรัฐบาลชอบธรรมจึงได้แก่รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชน

5. อุดมการณ์ประชาธิปไตยเชื่อว่า รัฐบาลมีไว้เพื่อการรับใช้สังคมหรือรับใช้คนในสังคม ซึ่งสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเป็นกลไกในการปกครองของรัฐบาลนั้นมีอยู่เพื่อรับใช้คนในสังคม ดังนั้นเสรีภาพส่วนบุคคลจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยรัฐควรมีข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

6. อุดมการณ์ประชาธิปไตยให้ความสำคัญแก่สิทธิและเสรีภาพของ

ประชาชนอย่างมาก ดังนั้นการกระทำใด ๆ ของรัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ ของรัฐจะ
 ต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เว้นแต่การละเมิดนั้นจะนำไปเพื่อประโยชน์
 สุขส่วนรวม รัฐเป็นเพียงอุปกรณ์ที่ช่วยให้คนในสังคมมีความสุขสมบูรณ์และรัฐอยู่ได้ก็ด้วย
 เป้าหมายที่จะคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สินและการแสวงหาความสุขของคนในสังคม ดังนั้น
 ประชาชนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะทำการคัดค้านต่อรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย

7. เคารพในเสียงข้างมาก การถือมติตามเสียงข้างมากนั้นจะต้อง
 คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยด้วย หมายความว่า เมื่อการตัดสินใจโดยการนับ
 คะแนน ฝ่ายที่มีเสียงข้างมากเป็นฝ่ายชนะ แต่ความคิดของเสียงส่วนน้อยก็ยังได้รับการ
 พิจารณาต่อไปโดยไม่ละเลยหรือเพิกเฉยต่อความคิดเห็นของคนส่วนน้อย เนื่องจากทุกคน
 มีความคิดเห็นที่มีเหตุผลในกระบวนการหาเหตุผลในประเด็นหลักนั้น คงมิได้มีความ
 แตกต่างกันออกไปมากมาย คงมีเพียงความคิดเห็นหลัก ๆ ประมาณ 2-3 ความเห็น ดังนั้น
 การลงคะแนนเสียงจึง เป็นการสรุปความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป แต่ในวง เวลาและ
 สถานการณ์หนึ่ง ๆ ความคิดเห็นอย่างหนึ่งอาจถูกต้อง ในระยะเวลาต่อไปความคิดเห็น
 อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นการไม่ละเลยต่อความเห็นของคนส่วนน้อยซึ่งต่อไปอาจจะ
 เป็นความเห็นของคนส่วนมากก็ได้

อุดมการณ์ประชาธิปไตยนั้นเป็นนวมธรรมที่มีความสำคัญในแต่ละสังคมที่
 ปรารถนา จะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องมีอยู่ในสังคมและในจิตใจ
 ของประชาชน อุดมการณ์ประชาธิปไตยทั้ง 7 ประการนี้ มิได้หมายความว่า จะต้องมีการ
 อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้ามองสังคมใดมีหลายประการ ก็แสดงว่าสังคมนั้นเป็นประชาธิปไตย
 ค่อนข้างสูง ถ้ามีน้อยความเป็นประชาธิปไตยก็ลดลงไปและถ้าไม่มีเลยก็แสดงว่าการพัฒนา
 การของประชาธิปไตยยังไม่ได้เริ่มต้นมากนัก²

¹สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ, อุดม-
 การณ์ของชาติ, หน้า 87-88.

²วิทยา สุจริตธรรมารักษ์ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ, หลักประชาธิปไตยและการสอน
 เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย, หน้า 3.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย สามารถประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ได้ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ปี พ.ศ.2512 สาย ภาณุรัตน์ ได้วิจัยเกี่ยวกับทัศนคติแบบประชาธิปไตย ของครูโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ตัวแปรในการศึกษา คือ อายุ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ สนใจในการเมืองมากพอสมควร ครูที่มีอายุมากมีทัศนคติไม่แตกต่างจากครูที่มีอายุน้อยมากนัก ครูที่มีวุฒิการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไปมีทัศนคติ ความคิดเห็นแตกต่าง และมีลักษณะก้าวหนามากกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ครูชายและครูหญิงมีทัศนคติ แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ในการทำงานไม่มีผลต่อการทำให้ครูมีทัศนคติแบบประชาธิปไตย แตกต่างกันแต่อย่างใด¹

นอกจากนั้น อุเทน บัญญู ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง" โดยใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 720 คน ซึ่งสุ่มมา จากนิสิต 3 กลุ่มคือ นิสิตคณะรัฐศาสตร์ นิสิตคณะอื่นที่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาบ้าง และ นิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาเลย ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดทัศนคติต่อการเมือง ขึ้นเอง ผลของการวิจัยพบว่า นิสิตคณะรัฐศาสตร์กับนิสิตที่เรียนรัฐศาสตร์มาบ้างมีทัศนคติต่อ การเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนรัฐศาสตร์มาเลย มีทัศนคติต่อการเมือง ต่ำกว่านิสิตทั้งสองกลุ่มแรก นิสิตชั้นปีที่ 1 กับนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่าง กัน และนิสิตชายมีทัศนคติต่อการเมืองก็กว่านิสิตหญิง²

¹สาย ภาณุรัตน์, "ทัศนคติของครูไทยต่อกิจกรรมการเมือง : การศึกษาเฉพาะ ครูในเขตพระนคร-ธนบุรี," หน้า 60-63.

²อุเทน บัญญู, "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย, 2512), หน้า ค.

ฉัฐพล ชันชไชย ใค้ศึกษาอุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรที่ไค้เลือกตั้งในปี 2512 จำนวน 219 คน สรุปลงจากการศึกษาใค้ดังนี้

1. ผู้ที่ไค้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยดำรง
ตำแหน่งการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติในระดับต่าง ๆ มากอน การไค้รับเลือกตั้ง
หรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์เชิง
ปฏิฐานและเชิงนิเสธกับลักษณะภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือการศึกษาเกี่ยว
กับการเมือง การเป็นนักกฎหมายอาชีพ ประสบการณ์ทางการเมืองจากต่างประเทศจะมี
ความสัมพันธ์เชิงปฏิฐาน ส่วนระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมและรายได้ก่อน
ก่อนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะมีความสัมพันธ์ในเชิงนิเสธ

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มีความเชื่อและศรัทธาในระดับ
ประชาธิปไตยเสรีนิยม เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัด
พรรคประชาธิปไตยมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยสูงที่สุด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัด
พรรคสหประชาไทยมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยต่ำที่สุด

3. ลักษณะภูมิหลังและสังคมการเมือง จะมีความสัมพันธ์ทั้งเชิง
ปฏิฐานและเชิงนิเสธกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย โดยระยะเวลาที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร รายได้ก่อนก่อนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจของบิดา
และจำนวนการอ่านนิตยสารและวารสารอื่น ๆ จะมีความสัมพันธ์ในเชิงปฏิฐาน ส่วนอาชีพ
เกี่ยวกับกฎหมาย การศึกษาทางการเมือง ประสบการณ์ทางการเมืองจากต่างประเทศ
รายได้ทางอื่นนอกเหนือจากเงินเดือนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อายุและจำนวนหนังสือ
พิมพ์ที่อ่านจะมีความสัมพันธ์ในเชิงนิเสธ¹

ปี พ.ศ. 2516 วงษ์ เลิศไพศาล ใค้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง โดยศึกษา
นิตยปีที่ 4 ทั้ง 11 คณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2514 จำนวน 407
คน โดยศึกษาความคิดเห็นของนิตยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ระหว่างปี
2512-2514 ปรากฏผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

¹ฉัฐพล ชันชไชย, "อุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร,"
วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ (เมษายน 2519): 152-190.

1. นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพอสมควรไม่สูงนัก
2. นิสิตขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มักปฏิบัติงานเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
3. นิสิตมีความต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอุดมคติของตนเป็น คนซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละโดยไม่คำนึงถึงเลยว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด¹

ปี พ.ศ. 2517 พรรคหิมาลัย หนีพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมในทางการ เมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กับสภาพแวดล้อมทางบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน ตลอดจนวิธีสอนที่ครูสังคมศึกษาใช้เพื่อพัฒนามโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการ เมือง ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 225 คน และครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า การศึกษารายได้และอาชีพของบิดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองปานกลาง ในเรื่องการฟังการอภิปราย การร่วมเดินขบวน การร่วมกิจกรรมในโรงเรียน การเดินขบวนเรียกร้องความสนใจ เกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียนและความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน สถานักเรียน ส่วนวิธีสอนที่ครูใช้

¹ วงษ์ เดิศไพศาล, "วัฒนธรรมการเมือง : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 109-110.

ในการพัฒนาการสอนโมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือการบรรยายให้นักเรียนอภิปราย ค้นคว้า สร้างสถานการณ์จำลองและการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Play)¹

ในปีเดียวกัน สถิต จิตตะนาถิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุบลราชธานี" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ทั้งโดยส่วนรวมทุกหัวข้อและจำแนกเป็นรายหัวข้อ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยขึ้นเอง ซึ่งมีจำนวน 60 ข้อ และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.70 ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สายสามัญ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 คน แยกเป็นชาย 200 คน และหญิง 200 คน โดยสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าซี (Z-test) และหาค่าไคสแควร์ (Chi-square) เป็นรายหัวข้อ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) เป็นรายหัวข้อ พบว่ามีเพียง 17 หัวข้อเท่านั้นที่การตอบถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบ ส่วนอีก 43 หัวข้อ การตอบถูกหรือผิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบ ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชายร้อยละ 85 ขึ้นไป มีความเข้าใจก็มากในเรื่องการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การให้สิทธิเสรีภาพของพลเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการเสียภาษีอากร²

¹วรรณวิมล ทิมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า ๖-๗.

²สถิต จิตตะนาถิ, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 51-53.

ปี พ.ศ.2518 จำเนียร แสงสว่าง ใคศึกษาทัศนคติต่อการเมืองนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2517 ปรากฏผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1. นิสิตคณะรัฐศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มีทัศนคติต่อการเมืองแตกต่างกันเมื่อพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับเพศและชาติพันธุ์แล้ว ปรากฏว่านิสิตเพศชายมีหัวก้าวหน้ารุนแรงกว่านิสิตเพศหญิง นิสิตที่มาจากครอบครัวจีนมีหัวก้าวหน้ารุนแรงกว่านิสิตที่มาจากครอบครัวไทย
2. นิสิตที่มีสถานภาพเป็นผู้นำจะมีหัวก้าวหน้ารุนแรงกว่านิสิตธรรมดา นิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีหัวก้าวหน้ารุนแรงกว่านิสิตที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง
3. นิสิตคณะรัฐศาสตร์เพศชายและมาจากครอบครัวไทย มีทัศนคติต่อการเมืองเบี่ยงเบนอนุรักษ์นิยม¹

ในปีเดียวกัน สมเจต อารอด ใคทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในวิทยาลัยครู" โดยมีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในวิทยาลัยครู 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาระหว่างชายกับหญิง นักศึกษาระดับ ป.กศ. กับ ป.กศ.สูง นักศึกษาที่อยู่ในตัวเมืองกับนอกเมือง 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นทางการเมืองกับระดับการศึกษา อาชีพ และการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนของบิดามารดา และ 4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นทางการเมืองกับความรู้สึกลดตนเองและสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา ผู้วิจัยใคสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในเรื่องความคิดเห็นทั่วไป ลัทธิ สถาบัน การตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและบทบาททางการเมือง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท จำนวน 28 ข้อ แบบสอบถามมีความเที่ยงตรง (Validity) โดยการตัดสินของผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความเชื่อมั่น (Reliability)

¹จำเนียร แสงสว่าง, "ทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคมเศรษฐกิจ: ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 174-177.

เท่ากับ 0.82 ตัวอย่างประชากรได้แก่ นักศึกษาระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.สูง ในปีการศึกษา 2518 จากวิทยาลัยครู 7 แห่ง จำนวน 608 คน แยกเป็นชาย 304 คน และหญิง 304 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้โดยหาอัตราส่วนร้อยละและทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักศึกษาคณะครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นทางการเมืองในกลุ่มเป็นกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.11 ของตัวอย่างประชากร กลุ่มอนุรักษนิยมมีเพียงร้อยละ 27.47 และกลุ่มก้าวหน้ามีร้อยละ 5.42 ของกลุ่มตัวอย่างประชากร
2. นักศึกษาหญิงกับชาย นักศึกษาที่อยู่ในเมืองกับอยู่นอกเมืองมีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ แต่ นักศึกษาระดับ ป.กศ. กับ ป.กศ.สูง มีความคิดเห็นทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ระดับการศึกษา อาชีพ การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนของบิดามารดามีผลให้ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักศึกษาคณะครูส่วนใหญ่เป็นผู้มองโลกในแง่ดี และมีความรู้สึกต่อมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม มีผลให้ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักศึกษามีความเห็นว่า การอบรมสั่งสอนทางการเมืองการปกครองควรจะเริ่มตั้งแต่เด็กเล็กระดับอนุบาลไปจนถึงนักศึกษาระดับสูง นักศึกษาคณะครูส่วนใหญ่ยังมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไม่ดีเท่าที่ควร คือมีความเห็นว่าควรเปิดสอนวิชาการเมืองการปกครองและลัทธิการเมืองต่าง ๆ ให้กว้างขวาง แต่ไม่ควรเปิดสอนอบรมลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะเพียงลัทธิเดียว
6. นักศึกษามีความเห็นว่า แหล่งที่ให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองแก่นักศึกษามากคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หอสมุด ตามลำดับ ครูจัดอยู่ในอันดับที่ 8 แหล่งที่ให้ความรู้ทางการเมือง การปกครองน้อยได้แก่ ภาพยนตร์ นักการเมืองและพรรคการเมือง¹

¹สมเจต อัครอด, "ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า ง-จ.

ปี พ.ศ. 2518 บัญญา ปุຍเป็ย ได้ศึกษามุคสิกภาพประชาชิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครูโดยส่วนรวม ความแตกต่างในเรื่องเพศ คุณวุฒิ และประสบการณ์ในการทำงาน จะมีผลทำให้มุคสิกภาพประชาชิปไตยแตกต่างกันเพียงใด การวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวอย่างนักศึกษาจำนวน 315 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากอาจารย์ซึ่งสอนอยู่ในวิทยาลัยครู 4 แห่ง โดยใช้แบบสขวคัมมุคสิกภาพ 8 ด้าน การวิจัยพบว่าอาจารย์วิทยาลัยครูโดยส่วนรวมมีมุคสิกภาพประชาชิปไตยระดับปานกลาง กลุ่มอาจารย์ซึ่งมีมุคสิกภาพประชาชิปไตยสูงจะมีมุคสิกภาพเด่นในด้านความมีเอกลักษณ์แห่งตน ความมีใจกว้าง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง และมีมุคสิกภาพค้อยในด้านสามัคคีธรรม การเป็นพลเมืองดีในสังคม ความรับผิดชอบและการคำนึงถึงผู้อื่น ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอาจารย์ซึ่งมีมุคสิกภาพประชาชิปไตยต่ำนั้น จะไม่มีมุคสิกภาพด้านใดเด่นหรือค้อยเป็นพิเศษ มุคสิกภาพจะทำทุกด้าน อาจารย์ชายและหญิงมีมุคสิกภาพประชาชิปไตยแตกต่างกัน อาจารย์ที่มีคุณวุฒิสสูงจะมีมุคสิกภาพประชาชิปไตยแตกต่างกับอาจารย์ที่มีคุณวุฒิต่ำ ความแตกต่างในเรื่องอายุและประสบการณ์ในการทำงานไม่มีผลทำให้อาจารย์มีมุคสิกภาพประชาชิปไตยแตกต่างกันแต่อย่างใด¹

ปี พ.ศ. 2519 ทรศนีย ปรจุสานนท ได้ศึกษาการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทย ศึกษานักเรียนนายร้อยในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปีที่ 1-5 ในปีการศึกษา 2518 จำนวน 400 คน ปรากฏผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1. การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทยก่อให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการผสมประชาชิปไตย
2. นักเรียนนายร้อยทหารบกไทยไม่ว่าจะศึกษาอยู่ในระดับใด จะมีความเป็นเผด็จการเหมือนกันหมด
3. อาริพของบิดาจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียน

¹ บัญญา ปุຍเป็ย, "การศึกษามุคสิกภาพประชาชิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครู" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 63-70.

นายร้อยทหารบกไทยแต่อย่างใด¹

ปี พ.ศ.2519 สมชาย ลิทธิพงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองของอาจารย์วิทยาลัยครู" โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองระหว่างอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาสังคมศึกษากับอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาอื่น 2. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองระหว่างอาจารย์ชายและหญิง 3. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองระหว่างอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูส่วนกลางกับอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูภาคเหนือ 4. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองระหว่างอาจารย์ที่มีวัยสูงอายุน้อยกว่า 30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติต่อการเมืองแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของ ลีเคิร์ท ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของคูเคอร์-ริชาร์ดสัน เท่ากับ 0.80 ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูส่วนกลางและภาคเหนือทั้งชายและหญิง จำนวน 402 คน ซึ่งเลือกสรรโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาสังคมศึกษากับอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาอื่นมีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน อาจารย์ชายกับอาจารย์หญิงมีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนทัศนคติต่อการเมืองของอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูส่วนกลางกับอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูภาคเหนือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจารย์วิทยาลัยครูทุกกลุ่มมีทัศนคติต่อการเมือง และอาจารย์ที่มีวัยสูงอายุน้อยกว่า 30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹ทรศน์ชัย ปัจจุสานนท์, "การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 266-268.

²สมชาย ลิทธิพงศ์, "การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองของอาจารย์วิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 26-27.

ในปีเดียวกัน สุรพาสน์ ทัพภมาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมกับอนุรักษนิยมของนายทหารชั้นยศตั้งแต่พันตรีขึ้นไปถึงพันเอกพิเศษที่สังกัด 3 เหล่าทัพดังกล่าว ตัวอย่างประชากร จำนวน 1062 นาย ซึ่งสุ่มจากนายพันทั้งหมดเพียง 10% ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท จำนวน 36 ข้อ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจและสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นายทหารชั้นนายพันของกองทัพไทย มีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมค่อนข้างต่ำ แต่เมื่อแยกเป็นกองทัพแล้ว นายนาวาของกองทัพเรือ มีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมสูงกว่านายพันของกองทัพบก และนายนาวาอากาศของกองทัพอากาศ
2. ทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมและอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา นายพันที่ได้รับการศึกษาสูงมีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมมากกว่าอนุรักษนิยม และจะมีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมสูงขึ้น เมื่อได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ
3. ทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมและอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับอายุ นายพันที่มีอายุน้อยมีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมมากกว่าอนุรักษนิยม
4. ทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมและอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา นายพันที่มีบิดาเป็นข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน มีทัศนคติทางการเมือง เสรีนิยมน้อยกว่านายพันที่มีบิดามีอาชีพเป็นอย่างอื่น เช่น เกษตรกร พ่อค้า และรับจ้าง

ปี พ.ศ. 2519 พลศักดิ์ จิรไกรศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร" เพื่อจะศึกษาว่าครูไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ โดยเก็บข้อมูลทั้งจากสนามและจาก

¹สุรพาสน์ ทัพภมาน, "ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า ก-ข.

เอกสาร ข้อมูลจากสนามใช้ประชากร 419 คน โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าครุส่วนใหญ่มีทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นการขัดแย้งทางวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ครุในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการยังมีจำนวนใกล้เคียงกัน และยังคงพบว่าระดับของการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ แต่ไม่สำคัญมากนัก สำหรับเพศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่ไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ¹

ปี พ.ศ. 2520 รัตนภรณ์ มหาศรานนท์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในกรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คือ เพศ รายได้ของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยว่าจะมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาหรือไม่ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลตัวอย่างประชากรจำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาชายและหญิงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน รายได้ของบิดามารดาต่างกัน การศึกษาของบิดามารดาต่างกัน และอาชีพของบิดาต่างกันทำให้นักศึกษามีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่างกัน แต่ความแตกต่างของอาชีพมารดาไม่ทำให้นักศึกษามีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่างกัน นอกจากนั้นยังพบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เป็นส่วนใหญ่ แต่เรื่องการปกครองท้องถิ่น สถาบันในการปกครองแบบประชาธิปไตยและกระบวนการในการปกครองแบบประชาธิปไตยนักศึกษายังไม่เข้าใจดีพอ²

¹พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครุในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า ง.

²รัตนภรณ์ มหาศรานนท์, "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 61-63.

ปี พ.ศ. 2519 สุวรรณ สุวรรณเวโซ ศึกษาค้นคว้าของนายตำรวจต่อ
การเมืองและการบริหารราชการ โดยศึกษานายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกอง
รุ่น 10 จำนวน 25 คน ปรากฏผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1. นายตำรวจนักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกอง ส่วนมากเห็นว่าการ
ปกครองประเทศควรใช้ระบบประชาธิปไตยโดยสังคมชาตินิยม มีความประสงค์ให้มีการผสมผสาน
กันระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและสังคมนิยม โดยเพิ่มกิจกรรมทางบ้านสังคมนิยมให้
มากขึ้นกว่าปัจจุบัน และยอมรับว่าประเทศไทยมีความแตกต่างในเรื่องชนชั้นอยู่บ้าง แต่ไม่เห็น
ด้วยกับนโยบายของรัฐที่ให้ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพย์สิน
2. เห็นด้วยกับการมีสมาคมหรือกลุ่มผลประโยชน์ และเห็นว่าการปกครอง
ในระบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีพรรคการเมือง แต่นักศึกษาค้นคว้าไม่ควรบีบบังคับทาง
การเมือง
3. เห็นว่าข้าราชการการเมืองไม่ควรก้าวล่วงงานประจำ แต่ควรให้
โอกาสข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจไม่ควรเป็น
ตำแหน่งทางการเมือง การสอบสวนคดีอาญาควรอยู่กับฝ่ายตำรวจ และไม่ควรรยกเลิกรหัสหมาย
ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์¹

ปี พ.ศ. 2520 จากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างอาจารย์และนักศึกษาวินิจฉัยครูในส่วนกลางซึ่ง ปรีชา ชาศิตมาลากร
ได้ศึกษาลงการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อุดมการณ์ประชาธิปไตยของอาจารย์และนักศึกษาวินิจฉัยครูส่วน
กลางอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และ
นักศึกษาวินิจฉัยครูส่วนกลางในประเด็นต่าง ๆ ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติ

¹สุวรรณ สุวรรณเวโซ, "ทัศนคติของนายตำรวจที่มีต่อการเมืองและการบริหาร
ราชการ: ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกองรุ่นที่ 10" (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519),
หน้า 230-234.

2. สหสัมพันธ์ของอุดมการณ์ประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ปรากฏว่าไม่อยู่ในระดับที่สูงพอที่จะเชื่อถือได้

3. การเปรียบเทียบอุดมการณ์ประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนกลางทั้ง 6 แห่ง ในประเด็นต่าง ๆ ปรากฏว่าในแง่ที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในแง่บุคลิกภาพประชาธิปไตยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจารย์ในวิทยาลัยครูพระนครจะมีอุดมการณ์สูงที่สุด อาจารย์ในวิทยาลัยครูธนบุรีมีอุดมการณ์ต่ำที่สุด ในแง่ที่เป็นกฎเกณฑ์และกติกาในการปกครองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจารย์ในวิทยาลัยครูพระนครมีอุดมการณ์สูงที่สุด อาจารย์ในวิทยาลัยครูสวนสุนันทามีอุดมการณ์ต่ำที่สุด

4. การเปรียบเทียบอุดมการณ์ประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลางทั้ง 6 แห่ง ในประเด็นต่าง ๆ ปรากฏว่าในแง่ที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาในวิทยาลัยครูสวนสุนันทามีอุดมการณ์สูงที่สุด นักศึกษาในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีอุดมการณ์ต่ำที่สุด ในแง่ที่เป็นบุคลิกภาพประชาธิปไตยและกฎเกณฑ์และกติกาในการปกครอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด

5. เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ประชาธิปไตยและลักษณะภูมิหลังบางประการของอาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ปรากฏว่าเพศของอาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนกลางจะมีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลักษณะค่านิยม ระเบียบการศึกษาศาสนา รายได้ของครอบครัว การกำหนดฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกลุ่มสัมมนาหรืออภิปราย และประสบการณ์ในการใช้สิทธิเลือกตั้งไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยแต่อย่างใด

6. เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ประชาธิปไตยและลักษณะภูมิหลังบางประการของนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ปรากฏว่าลักษณะภูมิหลังค่านิยม ระเบียบการศึกษาศาสนา และประสบการณ์ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลักษณะภูมิหลังค่านิยม ศาสนาที่ศึกษา อาชีพของบิดา รายได้ครอบครัวของบิดามารดา การกำหนดฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง และประสบการณ์ในการเข้าร่วมกลุ่มสัมมนาหรืออภิปราย ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ

อุดมการณ์ประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลางแต่อย่างใด¹

ปีเดียวกันนี้ สุภัทรา คล้ายคลุ้ม ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเพื่อศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และการปฏิบัติของครูสังคมศึกษาที่แสดงออกถึงความสนใจในค่านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 272 คน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนใหญ่เห็นด้วยในเกณฑ์มากกว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตย นั้นประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีการจำกัดการปฏิบัติตนไว้ตามสมควร และการเลือกตั้ง เป็นวิธีหนึ่ง que แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่โดยส่วนรวม ครูสังคมศึกษาไม่สนับสนุนหรือคัดค้านต่อรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในสมัยนั้น และเห็นด้วยในเกณฑ์มากกว่าการควบคุมของรัฐบาลบางประการ สามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าจะให้เสรีภาพเกินขอบเขตและการเลือกตั้งที่ถูก ควรเลือกตั้งพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่าครูสังคมศึกษาชายหญิงมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน และครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในค่านการสอนสังคมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ในทางปฏิบัติที่แสดงถึงความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนหรือแนะนำการใช้อิทธิพลเลือกตั้งแก่นักเรียน และคนอื่น ๆ ในเกณฑ์มาก แสดงถึงความสนใจต่อรัฐธรรมนูญอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และส่วนใหญ่ไม่เคยทำงานร่วมกับนักการเมือง²

¹ปรีชา ชาติมาลากกร, "อุดมการณ์ประชาธิปไตย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง" (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2520), บทคัดย่อ.

²สุภัทรา คล้ายคลุ้ม, "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า ง-จ.

ปี พ.ศ.2520 ปรีชา ถงมณี ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของครูประถมศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความสำนึก ความสนใจ การมองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประถมศึกษาชาย หญิง อายุ 19-33 ปี 34-50 ปี วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญาตรีขึ้นไป ที่ทำการสอนในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 709 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูชายหญิงมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยดี มีความสำนึกความสนใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อย แต่ครูชายมีความสำนึกความสนใจมากกว่าครูหญิง 2. ครูชายหญิงมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งระบบพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อยที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบแล้ว ครูชายมีความตระหนักมากกว่าครูหญิง ส่วนความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และความสนใจเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยก็มองเห็นความสำคัญน้อยที่สุดเช่นกัน 3. ครูอายุ 19-33 ปี และ 34-50 ปี มีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยดี แต่กลุ่มอายุ 19-33 ปี มีความรู้ความเข้าใจมากกว่ากลุ่มอายุ 34-50 ปี ส่วนความสำนึกความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้น มีน้อยทั้ง 2 กลุ่ม 4. ครูอายุ 19-33 ปีตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งระบบพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อย ยึดถือตัวบุคคลในการเลือกตั้ง ไม่นิยมให้พรรคการเมืองสังกัดพรรคการเมืองมากที่สุด มองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และสนใจเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบแล้วกลุ่มครูอายุ 19-33 ปี มองเห็นความสำคัญมากกว่ากลุ่มอายุ 34-50 ปี 5. ครูวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีและอนุปริญญาตรีขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยดี แต่ครูวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไปมีความรู้ความเข้าใจมากกว่า ส่วนความสำนึกความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้อยทั้ง 2 กลุ่ม และเมื่อเปรียบเทียบแล้ว ครูวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไปมีความสำนึกความสนใจมากกว่า 6. ครูวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญาตรีขึ้นไปมองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งระบบพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบแล้วกลุ่มครูวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญาตรีขึ้นไปมองเห็นความสำคัญมากกว่า และครูทั้ง 2 กลุ่ม ยังยึดถือตัวบุคคล

นิยมเลือกผู้แทนที่มียศ ตำแหน่งสูง ๆ มีอิทธิพล มีฐานะร่ำรวย ในการเลือกตั้งไม่นิยมให้นักการเมืองสังกัดพรรคการเมืองมากที่สุด และมองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และความสนใจเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยน้อยที่สุดอีกด้วย¹

ปี พ.ศ. 2522 ประสงค์ บัทรสมบุรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประชาบาลจังหวัดอุบลราชธานี" มีวัตถุประสงค์คือต้องการทราบว่าบุคลิกภาพครูที่จะอธิบายว่า บุคลิกภาพทั้งกล่าวจะนำมาหรือเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตย คำเนิการสุ่มตัวอย่างจากครูประชาบาลจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 490 คน กำหนดตัวแปรตามคือบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยและอำนาจนิยมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และตัวแปรอิสระคือเซตปฏิบัติการสอน ระดับการศึกษา เพศ และอายุ การวิจัยปรากฏผลดังนี้คือ

1. ครูประชาบาลส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพทั้งแบบประชาธิปไตยและอำนาจนิยมในระดับค่อนข้างสูง และมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง
2. ครูประชาบาลที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไปมีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย ครูประชาบาลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญาลงมาแนวโน้มบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม และครูประชาบาลที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไปมีแนวโน้มส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าครูประชาบาลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญาลงมา
3. ครูประชาบาลชายมีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย และครูประชาบาลหญิงมีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม นอกจากนี้ครูประชาบาลชายมีแนวโน้มส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าครูประชาบาลหญิง
4. อายุและเซตปฏิบัติการสอนไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างในบุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประชาบาล
5. เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางค่านิยมและการศึกษา สรุปความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ว่า ครูประชาบาลชายกับครูที่มีระดับการ-

¹ปรีชา ตงมณี, "ทัศนคติของครูประถมศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร", หน้า ๖-๗.

ศึกษาสูงมีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ครู
 ประชาบาลหญิงกับครูที่มีระดับการศึกษาต่ำมีแนวโน้มบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมและมีส่วน
 ร่วมทางการเมืองต่ำ¹

ปี พ.ศ. 2524 เคน พลวิเศษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบ
 บุคลิกภาพทางการเมืองระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือของประเทศไทย" เป็นการศึกษาจากข้อมูลจริงหรือการวิจัยสนามโดยใช้แบบ
 สอบถามเป็นเครื่องมือวัด และใช้ตัวอย่างศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 716 คน แยกเป็นอาจารย์
 จำนวน 180 คน และนักศึกษา จำนวน 536 คน ตัวอย่างทั้งหมดนี้สุ่มจากอาจารย์และ
 นักศึกษาของวิทยาลัยครู 8 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลการวิจัย
 พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตยอยู่ใน
 ระดับค่อนข้างสูง และขณะเดียวกันก็มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบเผด็จการอยู่ในระดับ
 ปานกลาง และโน้มเอียงไปทางด้านค่อนข้างสูงเล็กน้อย ส่วนทางด้านนักศึกษากว่า
 นักศึกษาวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับ
 ปานกลางและค่อนข้างสูง และขณะเดียวกันก็มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบเผด็จการอยู่ใน
 ระดับปานกลาง และโน้มเอียงไปทางด้านสูงอย่างเห็นได้ชัด²

ในปีเดียวกัน เกษม เขยชม ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจ
 ทางการเมืองของครูสังคมศึกษา" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาความรู้
 ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคมศึกษาในเรื่องความหมายทางการเมือง ลัทธิการเมือง
 การปกครองในระบบประชาธิปไตย ลัทธิเสรีภาพของบุคคลในระบบประชาธิปไตย

¹ ประยงค์ บัณฑิตสมบูรณ์, "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครู
 ประชาบาลจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 138-139.

² เคน พลวิเศษ, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพทางการเมืองระหว่างอาจารย์
 กับนักศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา
 โทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า ก-ฆ.

รัฐธรรมนูญและพรรคการเมือง 2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ของครูสังคมศึกษา จำแนกตามเพศ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ในการเป็นครู สภาพแวดล้อม (ในเมือง-ชนบท) ของครูที่ทำการสอนวิชาสังคมศึกษา 3. เพื่อศึกษาวิธีการหาความรู้และ การใช้แหล่งความรู้ทางการเมืองของครูสังคมศึกษาในปัจจุบัน และ 4. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิตครู

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และมีความเที่ยง 0.87 ทดสอบกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มมาโดยวิธีสุ่มแบบง่าย โดยจับฉลากและสุ่มโดยวิธีแบ่งชั้นจากครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 300 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 150 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าซี การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าร้อยละ ผลของการวิจัยมีดังนี้คือ

1. ครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในเรื่องรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่เรื่อง ลัทธิการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ลัทธิเสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตยและพรรคการเมือง สำหรับเรื่องที่อยู่ในระดับน้อยมีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องความหมายของการเมือง

2. ครูสังคมศึกษาจำแนกตามเพศชายและหญิงที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในเมืองและนอกเมือง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

3. ครูสังคมศึกษาที่จำแนกตามวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

4. ครูสังคมศึกษาที่จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน 1-3 ปี 4-7 ปี และ 7 ปีขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

5. ครูสังคมศึกษาหาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจากโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนวิธีศึกษาหาความรู้ที่ครูสังคมศึกษาไม่ใช้เลยคือ การฟังอภิปราย และการเข้า

รับการยอมรับ¹

ปี พ.ศ. 2525 นกคณ มหาวิริยะกุล ทำการวิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เฉพาะกรณีวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง" การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ที่จะศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง โดยมีตัวแปรที่นำมาพิจารณาในการศึกษาคือ ระดับชั้นปี กลุ่มวิชาเอก เพศ และประสบการณ์การรับราชการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ทั้ง 6 แห่ง จำนวน 707 คน การวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในรูปของตารางประกอบคำอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบอำนาจนิยม แต่มีข้อที่น่าสังเกตคือ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ร้อยละ 49.4 มีบุคลิกภาพแบบดัดสน คือ ดั่งใจและขัดแย้งในตัวเอง

2. มีความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 กับชั้นปีที่ 4 คือ ชั้นปีที่ 4 มีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ส่วนคู่อื่น ๆ นั้นไม่สามารถยืนยันความแตกต่างได้

3. ไม่สามารถยืนยันความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่เรียนในกลุ่มวิชาเอกที่แตกต่างกัน

4. มีความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชายกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์หญิง คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์หญิงมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชาย หรืออาจกล่าวได้ว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชายมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบอำนาจนิยมมากกว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์หญิง

5. ไม่สามารถยืนยันความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของ

¹เกษม เรขสม, "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า ง-จ.

นักศึกษาครูที่เคยรับราชการกับนักศึกษาครูที่ยังไม่เคยรับราชการ¹

ปี พ.ศ. 2525 ประโยชน์ นริญภัทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยใน 6 คุณลักษณะคือ การมีความเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ การเคารพในเสรีภาพส่วนบุคคล การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีความรับผิดชอบ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการมีความรักชาติ และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยในคุณลักษณะดังกล่าวของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษากับครูอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจทัศนคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแบบสำรวจทัศนคติของลิเคอร์ท ผลการวิจัยปรากฏว่าครูมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะวิถีประชาธิปไตยทั้ง 6 คุณลักษณะ ครูสังคมศึกษาและครูอื่น ๆ มีทัศนคติต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยใน 6 คุณลักษณะที่นำมาศึกษาไม่แตกต่างกันและมีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกันในสถานการณ์ย่อย 6 สถานการณ์ แต่มีความแตกต่างกันใน 6 สถานการณ์คือ ครูอื่น ๆ มีทัศนคติที่ดีกว่าครูสังคมศึกษาใน 4 สถานการณ์คือ 1. การมีใจกว้าง 2. การมีขั้นตอนคิดอย่างมีเหตุผล 3. การกล้าตัดสินใจ 4. ความสามารถในการใช้ภาษาเขียน และครูสังคมศึกษามีทัศนคติที่ดีกว่าครูอื่น ๆ ใน 2 สถานการณ์คือ 1. การปฏิบัติตามกฎหมาย และ 2. การมีระเบียบวินัยในตนเอง²

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹นภค มทาวิริยะกุล, "บุคลิกภาพทางการเมืองของนักศึกษาครู: ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยครูอุบลนครหลวง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า ง-จ.

²ประโยชน์ นริญภัทร์, "ทัศนคติของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีประชาธิปไตย" (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525), หน้า 100-102.

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลิปเซท (Lipset) ได้ศึกษาบุคลิกภาพที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยของบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกับบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูง เมื่อปี ค.ศ. 1963 พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะมีความเชื่อใจ เคารพเหตุผล ประนีประนอมในการแก้ไขปัญหาและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ น้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง¹

อัลมอนด์ กับ เวอร์บา (Almond and Verba) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเมืองในเรื่องทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและบุคลิกภาพของบุคคลที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งในกระบวนการอบรมกล่อมเกล่าประชาชนให้เข้าไปสู่การเรียนรู้ทางการเมือง และชี้ให้เห็นว่าการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้เรื่องการเมือง มีความเชื่อมั่นสูงในบทบาททางการเมืองของตน สถาบันการศึกษามีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพของผู้ที่เข้าศึกษา และก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างไปจากบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ กล่าวคือบุคคลที่มีการศึกษาสูงจะมีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ²

ในปี ค.ศ. 1965 กรีนสไตน์ (Fred I. Greenstein) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Children and Politics" ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีสภาพครอบครัวที่ยากจนจะไม่ค่อยกล้าในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์นักการเมือง มีความเชื่อว่าเขาไม่สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ยอมรับบทบาทของความเป็นผู้นำ ไม่ค่อยจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง นักเรียนที่ฐานะทางบ้านต่างกันมักจะมีทัศนคติต่อการเมืองแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่ยากจนเห็นว่าการเมืองไม่มี

¹Seymour Lipset, Political Man (London: Mercury Book, 1964), pp.39-40.

²Gabrial A. Almond, and Sidney Verba, The Civic Culture, pp.315-316.

ประโยชน์¹

ในปี ค.ศ. 1965 วิลเลียม แทมบอร์ริโน (William Tamburrino) กล่าวถึงการศึกษาความเป็นพลเมืองที่ว่า เด็กที่จบจากโรงเรียนไปแต่ละปียังมีความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของตนเองต่อบุคคลและต่อสังคมน้อยมาก อาจเป็นเพราะสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองในห้องเรียนไม่สอดคล้องกับชีวิตนอกโรงเรียน ทำให้สิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว เป็นเหมือนประสบการณ์หลอก ๆ ดังนั้นการสอนจะต้องมีการปฏิบัติจริง ด้วยการเรียนจากตำราเฉย ๆ ไม่พอและไม่ไฉน โรงเรียนต้องหากระบวนการสอนที่เน้นให้มีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง สอนให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกว้างขวางในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจและกิจการทางสังคม (Social Affairs) ในห้องเรียน โดยนำเอาแหล่งวิทยากรในชุมชนเข้ามาในห้องเรียน ให้นักเรียนได้ฝึกกัน แต่การจักยอมทำได้ไม่ดีเพราะสภาพการณ์ในห้องเรียนย่อมไม่เหมือนกับสภาพที่เป็นจริง ดังนั้นโรงเรียนจึงไม่ควรตัดขาดจากชุมชน ควรเตรียมเด็กเพื่อให้ออกไปเป็นสมาชิกที่ดีตามที่ชุมชนต้องการ ให้สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตย และควรได้ฝึกฝนความรับผิดชอบในสังคมให้มาก ถ้าเขาไม่ได้มีโอกาสที่จะฝึกฝนแล้วก็ไม่อาจมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในสังคมได้²

ในปี ค.ศ. 1967 ทรอย ฮอลิเดย์ (Troy Holliday) ได้เขียนบทความกล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในการสร้างพลเมืองที่ว่า ปัจจุบันโรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองมากกว่าที่เคยเป็นมา เพราะบิคา มารดา มีเวลาให้ลูกน้อยลง ยิ่งกว่านั้นถ้าจะมุ่งเตรียมนักเรียนเพื่อรับหน้าที่ในสังคมประชาธิปไตยแล้วโรงเรียนจะมีความสำคัญมากเพราะโรงเรียนเมืองคือการและสถานที่อันจะใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกนั้นโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การอบรมและพัฒนาเยาวชนด้วย ดังนั้น

¹ Fred I. Greenstein, Children and Politics (New Haven: Yale University Press, 1965); pp.94-106.

² William Tamburrino, "Citizenship Education," The Social Studies, Vol.27 No.6 (November 1966): 245-47.

โรงเรียนจึงต้องระมัดระวังในการให้การฝึกฝนการเป็นพลเมืองดี เพราะจากรายงาน การศึกษาวิจัยหลายครั้งพบว่าการสอนอย่างเป็นทางการเป็นแบบแผน (Formal Instruction) ใน วิชาหน้าที่พลเมืองได้ผลเพียงเล็กน้อยในการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เป็น พลเมืองดี แต่สภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไปในโรงเรียนและชุมชนมีความสำคัญมากกว่าในการ ฝึกฝนการเป็นพลเมืองดี ดังนั้นจึงควรกำหนดแผนการปรับปรุงการให้การฝึกฝนอบรมการเป็น พลเมืองดี โดยที่ครูทุกคนต้องให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมและยอมรับวัตถุประสงค์และจัด โปรแกรมการสอนรวมกัน ในการวางแผนการสอนต้องยอมรับว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี จึงควรส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนให้มีความ หมายและเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ในเวลาเดียวกันแบบเรียนก็ยังคงมีความสำคัญและ ควรใช้อ่านประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น โครงการดังกล่าวนี้เมื่อจัดให้สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์แล้ว จะก่อให้เกิดอุดมคติความรักชาติและเป็นแนวทางเพื่อให้ออกไปเป็น ผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตต่อไป¹

ปี ค.ศ. 1974 แคท (Webster Carol Cate) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Socialization in India" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจการ อบรมศึกษาทางการเมืองของนักเรียนในอินเดีย โดยเปรียบเทียบกันระหว่างนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองกับนักเรียนที่ยังไม่ได้เรียนวิชา หน้าที่พลเมือง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเอง โดยบรรจุเนื้อหาว่าด้วยประสิทธิภาพ ทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง การรับรู้บทบาทของ พลเมืองและการรับรู้ความสัมพันธ์ของอำนาจของสถาบันทางการเมือง ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่ม ตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นนักเรียนในเกรด 9 และเกรด 11 จำนวน 1,160 คน นักเรียน เหล่านี้เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงนิวเดลี นักเรียนซึ่งเรียนอยู่เกรด 9 นั้น ยังไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ส่วนนักเรียนที่เรียนเกรด 11 นั้น ได้เรียนวิชาหน้าที่ พลเมืองมาแล้วสองวิชา ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนเกรด 11 มีประสิทธิภาพทางการเมือง

¹Troy Holliday, "Better Training Means Better Citizen,"

และการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองมากกว่าเกรด 9 นักเรียนเกรด 11 ที่ยังไม่ได้เรียน วิชาหน้าที่พลเมืองกับที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมาแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกันในเรื่องการอบรม ศึกษาทางการเมือง จะไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า เพศ ชนิดโรงเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนสถานที่เกิด ชุมชน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพล ต่อทัศนคติทางการเมืองมากกว่าการเปิดโอกาสให้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียน ผู้วิจัยได้สรุปว่านักเรียนชายมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่านักเรียนหญิง แต่นักเรียนหญิง มีความสนใจทางการเมืองสูงกว่า และอยากจะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่านักเรียน ชาย นักเรียนจากกลุ่มชนชั้นสูงและชั้นกลางมีความรู้เรื่องประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่า นักเรียนที่มาจากกลุ่มชนชั้นต่ำ ถ้ายิ่งให้ความรู้ทางการเมืองมาก นักเรียนยิ่งจะมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากยิ่งขึ้น¹

ปี ค.ศ. 1975 เฟอร์เรล โทมัส ฮัลล์ (Ferrel Thomas Hull) ทำ การวิจัยเรื่อง "The Political Attitudes and Behavior of Public College Teacher in Louisiana" มุ่งที่จะตรวจสอบทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในรัฐหลุยส์เซียนา ข้อมูลที่ได้รับมาจากการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังอาจารย์ 526 คน ใน 2 สถาบันการศึกษาที่มีระดับการศึกษาาระดับสูง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 234 ชุด แบบสอบถามนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติในด้านอุดมการณ์ทางการเมือง นโยบายการลงคะแนนเสียง รายละเอียดที่ได้รับผ่านมาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานของผู้ตอบที่มีผลต่อการตัดสินใจ ถือได้ว่าเป็นส่วนสัมพันธ์กับอุดมการณ์และกระบวนการแห่งพฤติกรรมทางการเมืองของอาจารย์ ในสถาบันแห่งรัฐหลุยส์เซียนา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ของอาจารย์แห่งรัฐหลุยส์เซียนา ยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากว่าบทบาททางการเมืองของครูจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเสรีภาพของเขาเท่านั้น การแสดงบทบาททางการเมืองจึงจะเด่นชัดมากขึ้น เกี่ยวกับการยอมรับกรณีภายในประเทศหลายกรณี พบว่ามีความสัมพันธ์กันน้อยมากระหว่างอุดมการณ์และตัวแปรทาง

¹Carol Gate Webster, "Political Socialization in India," Dissertation Abstracts International, Vol. XXXV, No. 1 (July 1974):

สังคมทั่วไป และตัวแปรทางเศรษฐกิจ แต่ตัวแปรจำนวนหนึ่งมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานทางอาชีพและอุดมการณ์ทางการเมือง ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวนมากมีส่วนคล้อยตามต่อการลงคะแนนเสียงโดยการเลือกพรรคในการเลือกตั้งประธานาธิบดี มีผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ 24% ที่มีส่วนร่วมในการโฆษณาในทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียง และมีการสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการ¹

ในปี ค.ศ. 1976 วิลเลียม เฮนรี โลเปซ (William Henry Lopes) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Examination of the Relationship Between Students' Perception of School Power Structure, Students' Internal-External Locus of Control and Students' Approval of Democratic Values in Seven High Schools in Connecticut" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าอะไรเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อการสนับสนุนของโรงเรียนที่ทำให้เด็กมีค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทัศนคติของตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School) 7 แห่งในคอนเนคติกัต (Connecticut) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบ 4 แบบ ซึ่งแตกต่างกันตามพื้นฐานความรู้ของอาจารย์ใหญ่ ครู และระดับของนักเรียน อำนาจของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นตัวแปรอิสระที่เป็นหลักในการวิเคราะห์ความแปรปรวน กลุ่มที่ถูกควบคุมเป็นตัวแปรอิสระที่สอง และการยอมรับค่านิยมประชาธิปไตยเป็นตัวแปรตาม ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของแบบทดสอบมีผลต่อความแตกต่างของระดับการยอมรับค่านิยมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ข้อมูลนี้ยังได้แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างเด็กนักเรียนที่ถูกวิจัยและนักเรียนที่ไม่ได้ทำการวิจัยในการยอมรับคุณค่าประชาธิปไตย²

¹Ferrel Thomas Hull, "The Political Attitude and Behavior of Public College Teacher in Louisiana" Dissertation Abstracts International, Vol.35 No.8 (February 1975): 5477A.

²William Henry Lopes, "An Examination of the Relationship Between Students' Perception of School Power Structure, Students' Internal-External Locus of Control and Students' Approval of Democratic Values in Seven High Schools in Connecticut," Dissertation Abstracts International, 36 (May 1976): 7101A.

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมานี้ จะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยของครูและนักเรียนที่ไม่ใช่เป็นทหาร ซึ่งมีความคิดเห็น ทศนคติ ในค่านิยมประชาธิปไตยทั้งระดับต่ำ ระดับปานกลางและค่อนข้างสูง ทั้งแปรค่านิยมทางส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพของบิดามารดา มีผลทำให้เกิดความแตกต่างทางความคิดเห็นความเข้าใจทางค่านิยมประชาธิปไตยของประชากรบางกลุ่ม สำหรับประชากรบางกลุ่มกลับไม่มีผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นความเข้าใจทางค่านิยมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทย ของ ทรยศนิยม บัจจุสานนท์ ปี พ.ศ.2519 ซึ่งศึกษาพบว่า การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทยมีทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการนิยมประชาธิปไตย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับอาจารย์ทหารในค่านิยมการปกครองประชาธิปไตยว่าอาจารย์มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นอย่างไร ยังไม่มีผู้ทำการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำปัญหานี้มาทำการวิจัย

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย